

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ 8 ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ. — ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΑΛΛΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ. —
ΓΕΩΡΓΙΑ. Περί τῆς γεωργίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Περί γεωργίας τῶν παλαιῶν
Ἑλλήνων. — ΖΩΟΚΟΜΙΑ. — ΔΙΑΦΟΡΑ. Ἡ σωτήριος ἀμαξία. Αἱ μούμιαι.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ.

Ὁ καταστρεπτικὸς πόλεμος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μόλις πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐξήλθομεν, ἐπέφερε σιμὰ εἰς πολλὰ ἄλλα κακὰ καὶ μέγα ἐμπόδιον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ φωτισμοῦ εἰς τὴν πατρίδα μας. Τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν ὑπάρχοντα σχολεῖα εἶχον διαλυθῆ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνός μας, ὥστε ὅσοι νέοι ἦσαν εἰς ἡλικίαν νὰ σπουδάσωσιν ἔμειναν στερημένοι τοῦ πολυτίμου τῆς παιδείας ἀγαθοῦ. Ἐπὶ Καποδιστρίου κατεβλήθησαν τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς παιδείας διὰ τὴν νεολαίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' αἱ συμβᾶσαι ἀνωμαλίας διέδυσαν καὶ αὐτὰ, ὥστε ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἤδη κατὰ πρῶτον ἐμβαίνομεν εἰς τὸ στάδιον τῆς παιδείας καὶ τοῦ φωτισμοῦ.

Εὐρισκόμενοι λοιπὸν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ποίαν ὠφέλειαν δυνάμεθα ν' ἀπολαύσωμεν ἀπὸ τὰς ἀκαδημίας καὶ τὰ πανεπιστήμια; Ἐν ᾧ δὲν ἔχομεν διδασκάλους οὐδὲ διὰ τὸ ἔν τέταρτον τῶν δημοτικῶν σχολείων μας, εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιθυμῶμεν ἀκαδημίας καὶ πανεπιστήμια; Καὶ ποῖοι θέλουσι διδαχθῆ εἰς αὐτὰ, ἐν ᾧ ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως προπαιδευτικῶν σχολείων, δὲν ὑπάρχουν μαθηταὶ οὐδὲ διὰ τὰ συστηθέντα γυμνάσια, οὐδὲ διὰ τὰ κατὰ νο-

μούς σχολεία; Ἐκτός τούτου νομίζομεν ὅτι οὐδὲ δίκαιον δὲν εἶναι ὥστε ἡ Κυβέρνησις, πρὶν συστήσῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος δημοτικὰ καὶ προπαιδευτικὰ σχολεία, νὰ ἐξοδεύῃ χρήματα διὰ τὴν σύστασιν πανεπιστημίου, ἐν ᾧ μάλιστα δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς ἀριθμὸς μαθητῶν, καὶ ὅσοι ὑπάρχουσιν, ἀνήκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς εὐπορωτέρας τάξεις τῶν πολιτῶν, καὶ δύνανται καὶ ἐκτός τῆς Ἑλλάδος νὰ διδαχθῶσι τὰ ἀναγκαῖα δι' αὐτοὺς μαθήματα (*).

Εἰς ὅλας τὰς ἐφημερίδας, ὅταν ὁ πόλεμος τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν συμφερόντων δίδῃ καιρὸν, βλέπομεν παρακινήσεις περὶ συστάσεως σχολείων, ἀλλὰ δὲν βλέπομεν εἰμὴ ἀφηρημένας ἰδέας. Δὲν εἶδομεν νὰ κάμωσι παρατηρήσεις διὰ νὰ συστηθῇ ἐν ὁμοίομορφον εἶδος δημοσίου ἐκπαιδύσεως, νὰ δώσωσι γνώμας εἰς τοὺς πατέρας τῶν διδασκομένων παιδῶν, πῶς νὰ διευθύνωσι τοὺς παῖδάς των, καὶ νὰ διαγράψωσιν ἓνα δρόμον διὰ τοὺς μαθητάς, ὥστε εἰς τὸ τέλος τῆς σπουδῆς των νὰ κατασταθῶσιν ὠφέλιμοι καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Οὔτε καιρὸν, οὔτε δύναμιν ἔχομεν ἡμεῖς νὰ δώσωμεν τὰς ὁδηγίας ταύτας, θέλομεν κάμει ὅμως μικρὰς τινὰς παρατηρήσεις διὰ νὰ δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς λογίους καὶ διδασκάλους τοῦ ἔθνους μας νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τοῦ

(*) Δὲν συμφωνοῦμεν κατὰ τοῦτο μὲ τὸν ἐντιμον συνεργάτην μας. Εἶναι μὲν εὐχρῆς ἔργον νὰ διοργανισθῶσιν ὅσον τάχιστα τὰ προπαιδευτικὰ σχολεία καθ' ὅλην τὴν Ἑπικράτειαν· δὲν πρέπει ὅμως ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νὰ παραβλέψωμεν ὅτι ὄχι μόνον τὰ νοητικὰ καὶ ὑλικὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος ἀπαιτοῦσι τὴν ταχεῖαν σύστασιν τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ ἡ δημοσίος ὑπηρεσία θίλει καθ' ὀλίγον τὴν ἀντικατάστασιν ὑπαλλήλων ἐπιστημονικῶς πεπαιδευμένων καὶ σπουδασάντων τὸν ἰδιαίτερον κλάδον τῆς δικησείας, τὴν ὅποιαν τοὺς ἐμπιστεύεται. Δὲν ἔχομεν νὰ φοβούμεθα τὴν ἑλλείψιν μαθητῶν· ἐκτός τῶν ἐντοπίων νέων καὶ προεβηκότων τὴν ἡλικίαν θέλουν συρρέουσι οἱ φιλομαθεῖς νεανίαι ὄλων τῶν μερῶν, ὅπου ἐμμεῖται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα· διδάσκαλοι δὲ ὑπάρχουσι σχεδὸν δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ ἔξοδα δὲν εἶναι τὸσον σημαντικὰ, ὥστε νὰ δίδωσιν αἰτίαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ν' ἀναβάλῃ τὴν σύστασιν τοῦ πανεπιστημίου, ἐπειδὴ μάλιστα πρέπει νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς σπῆρον, ὃ ὁποῖος θεῖε φέρει πολλαπλασίους καὶ πολυτρόπους καρπούς· ἔθεν μὲ εὐχαρίστησιν μας μαθαίνομεν, ὅτι ἡ Κυβέρν. καταγίνεται εἰς τὴν ὅσον οὕτω σύστασιν τοῦ.
(Σημ. τῆς Διευθ. τῆς Ἀνωτολογίας).

ὀυσιώδους τούτου ἀντικειμένου, τὸ ὅποῖον δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βᾶσις τῆς εὐτυχίας τῆς κοινωνίας.

Δὲν ἦτον ἀρά γε ἀναγκαῖον νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεία μία ὁμοίομορφος μέθοδος τοῦ διδάσκειν, καὶ νὰ κανονισθῶσι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτά; Διατὶ ὁ μαθητῆς, ὡσάκις ἀλλάζει διδάσκαλον, ν' ἀναγκάζεται νὰ ἐξοδεύῃ ἐπὶ ματαίῳ ἱκανὸν καιρὸν, ἕως οὐ νὰ συνηθίσῃ τὸν τρόπον τοῦ νέου διδασκάλου του;

Διατὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεία δὲν εἰσῆχθη καὶ ἐν μάθημα γεωργικῆς, τὸ ὅποῖον εἶναι ἀναγκαιότερον ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὅποια ὑποχρεοῦνται νὰ διδάσκωνται οἱ δημοδιδάσκαλοι; Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι τὸ ἔργον τοῦ μεγαλητέρου μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς φωτίζοντες αὐτὸν εἰς τὸ νὰ τὸ τελειοποιήσῃ, ἠθέλαμεν δώσει νέαν ζωὴν εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τοῦ πλουτισμοῦ.

Δὲν ἦτον καλὸν νὰ διαιρεθοῦν τὰ μαθήματα εἰς περιόδους· καὶ ἡ μὲν πρώτη περίοδος νὰ περιλαμβάνῃ τὰ δι' ὅλους ἐν γένει τοὺς πολίτας ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα μαθήματα, οἷον ἀνάγνωσιν, γραφὴν, ἀριθμητικὴν, κατῆχσιν, ἠθικὴν, πρακτικὴν μουσικὴν, γεωργίαν κτλ. ἡ δὲ δευτέρα νὰ περιέχῃ μαθήματα, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὅπως εὐπορωτέραν τοῦ λαοῦ τάξιν· ἡ δὲ τρίτη διὰ τὴν εὐπορωτέραν, καὶ οὕτω καθεξῆς;

Ὁ πτωχὸς γεωργὸς, ὁ ποιμὴν, ὁ ἐργάτης κτλ., ὅσους παρατηρεῖ μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν αὐξήσιν τοῦ τέκνου του διὰ νὰ συμμερισθῇ τὸν κόπον του, καὶ νὰ τὸν ἀνακουφίσῃ, δὲν δύναται βέβαια νὰ δώσῃ εἰς τὸν υἱὸν του μίαν παιδείαν ἀπαιτοῦσαν πολυετῆ διδασκαλίαν καὶ πολυἀριθμα ἔξοδα· ὥστε αὐτὸς ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα μαθήματα τῆς πρώτης περιόδου, τὰ ὅποια εἶναι ἀρκετὰ ὡς πρὸς τὴν τάξιν, τὴν ὅποιαν κατέχει εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ὅστις ἔχει πλειοτέρας εὐκολίας, ἢ ἀνήκει εἰς τὰς εἰς τὴν ὅποιαν ἀπαιτεῖται πλειοτέρα παιδεῖα, δύναται νὰ ἀφίγη τὸν υἱὸν του νὰ διδάσκηται καὶ τὰ μαθήματα τῆς δευτέρας περιόδου, καὶ

οὕτω καθέξῃς, ὥστε ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ τελειοποιηθῇ καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν μεταβαίνων ἀπὸ τὴν μίαν περίοδον εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τὸ ἓν σχολεῖον εἰς τὸ ἄλλο, νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν του, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐπαναλαμβάνων μαθήματα, τὰ ὅποια ἤθελε προδιδαχθῆ, ἢ διδασκόμενος τὴν μέθοδον τῶν διδασκάλων, τοὺς ὁποίους ἤθελε συναλλάξει, ἢ γυμναζόμενος εἰς γραμματικὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελεν ἐγκρίνει ὁ διδάσκαλος, εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελε μεταβῆ.

Πόθεν προέρχεται ὅτι, ἐνῶ ἔχομεν ἀνάγκην ἐξακοσίων τοῦλάχιστον ἀκόμη δημοδιδασκάλων δὲν βλέπομεν προετοιμαζομένους δι' αὐτὸ τὸ ἔργον, εἰμὴ πολλὰ μικρὸν ἀριθμὸν, ὡς πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην ποσότητα; Προέρχεται ἀρὰ γε ἀπὸ ἑλλειψιν ἀνθρώπων ἐπιθυμούντων τὸ διδασκαλικὸν ἔργον, ἢ ἀπὸ δυσκολίας τῶν μέσων ὡς ἐκ τῶν χρηματικῶν ἀναγκῶν τῆς Κυβερνήσεως; Ἐὰν τὸ πρῶτον, νομίζομεν ὅτι θεραπεύεται, ἔὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπιβάλῃ τὸ χρέος εἰς ἕκαστον δῆμον νὰ εὔρῃ ἓνα δημότην ἱκανὸν νὰ διδαχθῇ ὅσα μαθήματα μέλλει νὰ διδάξῃ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ δήμου του. Ἐν ᾧ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας γίνεται ἀπογραφή στρατιωτῶν, διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐν ταύτῳ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας δὲν ἦτον δικαιότερον νὰ ἐνεργηθῇ ἡ διδασκαλικὴ αὕτη ἀπογραφή; Ἐὰν ἦναι τὸ δεύτερον, δὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ἡ Κυβέρνησις χρεωστεῖ νὰ ἀφιέρωσῃ διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ λαοῦ ὅσα ἐμέλλει νὰ ἐξοδεύσῃ διὰ πανεπιστήμια κτλ. καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ κάμῃ ὅλα, ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ ὑποφέρῃ καὶ αὐτὸς ἀγογγύστως τοὺς νέους ἐπιτιθεμένους εἰς αὐτὸν φόρους. Λέγοντες ταῦτα δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἕκαστος δῆμος πρέπει νὰ περιμένῃ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν μόνον νὰ τοῦ προμηθεύσῃ καὶ διδάσκαλον καὶ μισθὸν καὶ κατάστημα καὶ βιβλία κτλ. ἐξ ἐναντίας φρονοῦμεν ὅτι χρεωστεῖ νὰ ἀφιέρωσῃ ἐν μέρος τῶν προσόδων του διὰ τὸν φωτισμὸν τῆς νεολαίας, καὶ νὰ μὴ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, εἰμὴ ὅσα δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ, ἢ νὰ κατορθώσῃ μόνος του. (Ἀκολουθεῖ.) (6.)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΑΛΛΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Ἡ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν δίδει κατ' ἔτος διάφορα βραβεῖα εἰς λύσιν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων. Νομίζομεν εὐάρεστον εἰς τοὺς φίλους τῶν λόγων καὶ τῆς παιδείας ἀνμάθωσι τὰ ἐκδοθέντα πρό τινων μηνῶν.

3000 φράγκα. Νὰ ἀποδειχθῇ δι' ἀνατομικῶν καὶ φυσικῶν τεκμηρίων πῶς γεννᾶται ἡ φωνὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὰ ἀσπόνδυλα, καὶ ἐνσπόνδυλα ζῶα.

1000 φράγκα. Νὰ ἐξακριβωθῶσιν αἱ καθολικαὶ τῶν ὀργάνων ἀλλοιώσεις εἰς τοὺς συνεχεῖς πυρετοὺς, καὶ ποία ὑπάρχει μεταξὺ τούτων καὶ τῶν συμπτωμάτων σχέσις διὰ νὰ ἐξαχθῇ ἐντεῦθεν ἡ ἀρμόδιος θεραπεία.

10,000 φράγκα. Νὰ διασαφηνισθῇ διὰ πειραματικῶν μαρτυρίων κατὰ τί ὠφελοῦσιν ἢ βλάπτουσιν οἱ μηχανικοὶ τρόποι, ὅσους μεταχειρίζονται εἰς θεραπείαν τῶν ὀσσεῶν στρεβλώσεων.

895. Εἰς τὸ σύγγραμμα, τὸ ὑπότιον αὐξήσῃ πλειότερον παρὰ τὰ λοιπὰ τὰς γνώσεις τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας.

530. Εἰς τὸ ἀρίστον περὶ καταστατικῆς τῆς Γαλλίας βιβλίον.

300. Εἰς τὸ μεθοδικώτατον περὶ ὑγεινῆς ὑπόμνημα.

6,000. Εἰς τὸ ἀξιολογώτατον σύγγραμμα περὶ τῆς ἀρίστης χρήσεως τοῦ ἀτμοῦ πρὸς θαλασσοπορίαν καὶ περὶ συμπεροτάτου ἐξαρτυσμοῦ τῶν ἀτμοκινήτων πλοίων.

Συγχωρεῖται νὰ γραφῶσι μόνον εἰς Γαλλικὴν ἢ Λατινικὴν διάλεκτον, ἡ δὲ ἀνάγνωσις αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ παραταθῇ ἐπέκεινα τῶν τριῶν ὥρῶν.

— Ὁ Κ. Ὀριόλης προσεκλήθη ἀπὸ Παρισίων ὡς διδάσκαλος τῆς φυσικῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας.

— Ἰπάρχει γνωστὸν ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις μετεχειρίσθησαν οἱ ἄνθρωποι τὰς περιστεράς ὡς ἀγγελιοφόρους. Τοῦτον μάλις αὐτὸν τρόπον τῆς ἀντεπιστολῆς καὶ διακοινώσεως μετεχειρίσθησαν πολλὰκις οἱ πολιορκούμενοι, καθὼς εἶχε τούτου περίεργον παράδειγμα πρό τινων μηνῶν ἡ Ἠῶς. Ἀλλὰ μανθάνομεν ὅτι τὰ φιλέταιρα πτηνὰ

ταῦτα ὑπηρετοῦσιν ἀπὸ τινος καὶ εἰς κερδοσκοπικὰς πανουργίας μεταφέροντα ἀπὸ Παρισίων εἰς Λονδίνον καὶ ἀπὸ Λονδίνου εἰς Παρισίους τὰς συναλλαγματικὰς ἀγγελίας τῶν χρηματιστηρίων (Bourses). Ὅθεν τοῦτο μαθοῦσα ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν λαθρεμπορικὸν τρόπον τοῦτον ἔστησε πλῆθος ἱερᾶκων καὶ ἄλλων γαμψωνύχων καὶ σαρκοφάγων ὀρνέων εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Κρήτ. ἀλλ' οὔτε ὁ μέγας οὗτος κίνδυνος ἐτρόμαξε μέχρι τοῦδε τοὺς ἑναερίους τούτους ταχυδρόμους.

— Ἐπεσεν ἐσχάτως εἰς τὸ κατὰ τὴν Προυσσίαν δουκάτον τοῦ Πόζεν τόσῳ πυκνὸν νέφος ἀκρίδων, ὥστε οἱ γεωργοὶ ἀπελπίσθησαν ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν τὴν εἰσβολὴν αὐτὴν ἐθεράπευσεν ἄλλη, ἐπειδὴ πλῆθος πελαργῶν καὶ κορωνῶν ἐπρόφθασαν καὶ τὰς κατέφαγον.

— Διωργανίσθη κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας καὶ εἰς τὴν δημόσιον βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων τὸ πρὸ ἐτῶν μελετώμενον ἐθνολογικὸν ταμεῖον, ὅπου ἀποτίθενται κατὰ τάξιν ἐνδύματα καὶ σκεύη καὶ ἐπιπλα καὶ τεχνικὰ ἐργαλεῖα διαφόρων ἑτεροφύλων λαῶν, καθὼς βάλονται κατὰ σειρὰν αἱ εἰκόνες καὶ τὰ ἀγάλματα εἰς τὰς παστᾶδας. Τοιαῦται συλλογαὶ ὑπῆρχον ἤδη πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ Βεῖμαρ, τὴν Πετρούπολιν καὶ τὸ Βερολίνον. (2.)

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Α.

Ἡ γεωργία τῆς Ἑλλάδος.

(Συνέχεια).

Περιορίζοντες τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἰς μόνους τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὸν τόπον, ἀνάγκη νὰ δώσωμεν εἰς τὸν γεωργὸν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ δύναται νὰ κάμῃ, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ ἐλπίζῃ ὅσον ἔνεστι συντομώτερον νὰ ὠφεληθῇ. Θέλομεν λοιπὸν ἐξετάσει τὰ διάφορα προϊόντα, καὶ θέλομεν γνωμοδοτήσῃ εἰς ποῖα κυριωτέρως πρέπει νὰ ἐνασχοληθῇ.

Ἐν ἀπὸ τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα δίδουν τὸ μεγαλύτερον κέρδος εἰς τὸν ἰδιοκτήτην εἶναι τὸ τῶν σταφιδαμπέλων. Ὅταν ἀπὸ ὀλίγην γῆν, καὶ μὲ ὀλίγα ἔξοδα ἐτησίου καλλιέργειας δυνάμεθα

ν' ἀπολαμβάνωμεν μέγα ὄφελος, ἀναμφιβόλως ἐπιτυγχάνομεν τὸν κύριον σκοπὸν τῆς γεωργίας· ἀλλὰ μ' ὄλας τὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας ὑπόσχεται ὁ κλάδος οὗτος εἴμεθα μακρὰν τοῦ νὰ συμβουλεύσωμεν τοὺς γεωργοὺς νὰ προσηλωθῶσιν εἰς αὐτόν. Εἶναι παρατηρημένον ὅτι τὸ προῖον αὐτὸ δὲν ἐπιτυγχάνει ἀνεξαιρέτως εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ δοκίμια γενόμενα εἰς διάφορα, καὶ εἰς διαφόρων ποιότητων γαίας βεβαιοῦν τὸν λόγον· ἀλλὰ καὶ ὅπου ἤθελεν εἶναι πιθανότης ἐπιτυχίας, ἡ φυτεία του ἀποβαίνει πολυἔξοδος διὰ τὴν βραδύτητα τῆς καρποφορίας, καὶ ἡ ὀλιγότης τῶν κεφαλαίων εἶναι μέγα ἐμπόδιον εἰς τοὺς γεωργοὺς. Ἐπειτα τὸ προῖον τοῦτο θέλει εἶναι ἐπωφελὲς ἐν ὄσῳ εἶναι ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τὰς αἰτήσεις τῶν ἀναλωτῶν· ἅμα ὅμως γένη περισσότερον, ἢ τιμὴ του θέλει ἐκπέσει· ὥστε ὅσον καὶ ἂν αὐξήσῃ ἡ ποσότης τοῦ προϊόντος, ἡ ὠφέλεια, ὀλικῶς θεωρουμένη, θέλει εἶναι ἢ αὐτῇ, ἢ ὀλιγωτέρα.

Λέγοντες ταῦτα δὲν ἐννοοῦμεν νὰ ἀποτρέψωμεν ὅλας διόλου τοὺς γεωργοὺς ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφιδαμπέλου. Ὅπου τὸ προῖον τοῦτο ἐπιτυγχάνει, καὶ καθ' ὅσον φαίνεται ἐπικερδὲς ἄς καλλιεργηθῇ· φρονοῦμεν ὅμως ὅτι δὲν πρέπει νὰ συστήσωμεν γενικῶς τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ, ὥστε νὰ δοθῶσιν ὑποσχέσεις ἀμοιβῶν πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν καλλιεργούντων αὐτό.

Ὅσα εἶπομεν περὶ τῆς βραδυκαρπίας καὶ τοῦ πολυἔξοδου τῶν σταφιδαμπελώνων ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὴν φυτείαν τῶν ἐλαιῶν, μὲ τὴν προσθήκην ὅτι διὰ ταύτην καὶ τὰ ἔξοδα ἀπαιτοῦνται πλείοτερα, καὶ ἡ καρποφορία γίνεται βραδυτέρα· δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἀπαιτήσωμεν πρὸς τὸ παρὸν εἰμὴ τὴν ἐπιμελῆ καλλιέργειαν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἐλαιῶνων, καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς ἐλαιοποιίας. Ἐλαία ξένων ἐπικρατειῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν πολὺ ἀνωτέραν τιμὴν τῶν Ἑλληνικῶν δὲν διαφέρουν, εἰμὴ μόνον διὰ τὴν κατασκευὴν· ἐὰν ἡ ἐλαιοποιία ἤθελε τελειοποιηθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἐκ τῶν ἐλαιῶνων εἰσόδημα ἤθελεν ἴσως διπλασιασθῇ. Ἡ τελειοποίησις αὕτη δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλα κεφάλαια, οὔτε σπανίαν τέχνην καὶ ἐπιτηδείτητα. Μίαν ὠφέλειαν λοιπὸν, τὴν ὁποίαν εὐκόλως καὶ ὀλιγοἔξοδως δύναται ν' ἀπολαύσῃ τις, εἶναι ἄμαρτία νὰ τὴν στερηθῇ ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ ἀδιαφορίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ προϊόντα, τὰ ὅποια ἐξάγονται καὶ δίδουν ἀρκετὴν ὠφέλειαν, εἶναι καὶ ὁ οἶνος. Ἄλλοτε ὁ οἶνος διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἦτον διάσημος καὶ πολυζήτητος· τὴν σήμερον δὲν χαίρει οὐδεμίαν χωριστὴν ὑπόληψιν. Ἡ φύσις εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ· ἐπειδὴ ὅμως ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς παρημελήθη, διὰ τοῦτο δὲν ἐξάγονται, εἰμὴ πρόστυχα κρασία, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια εἶναι μικρὰ, ὡς πρὸς ἐκεῖνην τὴν ὅποιαν ἠδυνάμεθα ν' ἀπολαύσωμεν. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ἐπιτυγχάνει εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος· ἡ ποιότης ὅμως τοῦ οἴνου δὲν δύναται νὰ ἦναι ἡ αὐτὴ πανταχοῦ· διὰ τοῦτο ὅπου ὁ οἶνος γίνεται μέτριος κατὰ τὴν ποιότητα, αἱ ἀμπελοὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι περισσώτεραι τῆς ἀνάγκης τοῦ τόπου· ὅπου ὅμως γίνεται ποιότητος καλητέρας, ἡ καλλιέργεια πρέπει νὰ γένη πλέον ἐκτεταμένη· ἀλλὰ συγχρόνως πρέπει νὰ γένη φροντίς ὥστε ἡ οἰνοποιεῖα νὰ γένη μὲ πλειοτέραν ἐπιμελειαν καὶ νὰ τελειοποιηθῇ· ἄλλως ἡ πληθὺς τῶν ἀμπέλων θέλει ἐπιφέρει βλάβην ἀντὶ ὠφελείας.

(Ἀκολουθεῖ.) (6.)

Περὶ γεωργίας τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ().*

Οἱ Ἕλληνες, ἐξαιρουμένων τῶν Σπαρτιατῶν, ἴσως δὲ καὶ τῶν Θεσσαλῶν, ἐνησχολοῦντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περὶ τὴν γεωργίαν. Εἰς

(*) Θέλομεν ἐκθέτει ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν σύντομὰ τινὰ ἄρθρα περὶ τῆς γεωργίας τῶν παλαιῶν, τῶν νόμων, καὶ διατάξεων αὐτῆς, καὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὴν ἑποῖον εἰργάζοντο τὴν γῆν. Μελενοῦν τὴν ἱστορικὴν παρατήρησιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀντικειμένου αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ὠφέλιμος εἰς πάντα νουνεχῆ, ἀποκαθίσταται ὅμως χρησιμώτερα, καθὸ συντελοῦσα εἰς τὸ νὰ μανθάνωμεν καλῆτερα τὴν ποιότητα τοῦ τόπου, τὰς πρὸς ἄλληλα σχέσεις τῶν κλιμάτων, καὶ τὰ παρόμοια. Ἐμπορεῖ τις μὲν νὰ ἦναι ἐξίτητος πρακτικὸς γεωπόνος, χωρὶς νὰ ἔχη κομμίαν ἰδέαν περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς γεωπονίας· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ νομιζώμεν τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας ταύτης κατ' οὐδὲνα τρόπον περιττὴν, καὶ ὡς μὴ φέρουσαν καρπὸν τινα. Πολλοὶ εἶναι τὸ διάκρινον, ὅταν σκοπῶμεν ἀξιολογῶν τινα τέχνην κατ' ἡ τὰς ἀρχὰς καὶ προέδους αὐτῆς· ὅταν βλέπωμεν, τί συνετέλεσαν ἕκαστον ἔθνος καὶ οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν παρούσαν τοῦ ἐπιτηδεύματος τούτου κατάστασιν. Πρέπει νὰ χαίρῃ καὶ νὰ μεγαλοφρονῇ ὁ γεωπόνος, ὅταν ἐξέυρη ἐκ συνειδήσεως, ὅτι προεδεῖ εἰς τὸ ἔργον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἰκώσεν εἰς ἑαυτὸ τὴν μελέτην τῶν πεπαιδευμένων ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος· ὅταν κατανοῇ, πόσου εἶναι χρεώσους εἰς τοὺς προκατόχους του τούτους, καὶ εἰς τὴν ἐξεναντίας αὐτὸς ὑπερ' αὐτοὺς ἐπροχώρησεν. Πρόσθετος ἀκόμη, ὅτι ἐπιθεωρῶν διαφόρους μεθόδους, διάφορα τῆς καλλιεργείας ἀντικείμενα καὶ ἀξιώματα, λαμβάνει ἀρκετὴν ὕλην εἰς τὸ νὰ σκέπτεται, νὰ παραβάλλῃ, καὶ νὰ κἀμῃ δοκιμασίαν, ὅταν μάλιστα ἡ ἱστορικὴ παράστασις ὑπέσχηται ἀκριβῆ τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν περιγραφήν. Τέλος ἡ πολιτικὴ εἰκονομία ὠφελεῖται τὰ μέγιστα, ὅταν λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν τάσιν τῆς γεωπονικῆς τέχνης κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, ὅταν παρατηρῇ πῶς συνέχεται μὲ τὴν φυσικὴν ἰδιότητα τοῦ τόπου, μὲ τὰς χρείας τοῦ λαοῦ, μὲ τὴν προμηθεῖαν τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων του, καὶ τὴν εὐκαιρίαν, τὴν ὅποιαν εἶχε νὰ πωλῇ τὰ προϊόντα του,

τὰ κτήματα τῶν ἀγρῶν των, ἀποτελούντων τὸν κυριώτατον αὐτῶν πλοῦτον, καταγιγόμενοι ἕξω ἐπὶ πολὺν καιρὸν, ἐξ ἀπλῆς κλίσεως καὶ ἐπιθυμίας κινούμενοι εἰς αὐτὰ, καὶ διεύθυναν ἐνταῦθα τὰς ἐργασίας τῶν δούλων, ἧ καὶ πολλάκις τὰς ἐσυμμερίζοντο μετ' αὐτῶν. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ζῆν διετηρήθη μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης, καθ' ἣν ἐσωτερικαὶ διαφοραὶ ἐτάραξαν τῆς διατριβῆς ταύτης τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς τὰς πόλεις, τῶν ὁποίων τὰ τείχη ἐχορήγησαν εἰς αὐτοὺς μέσον ὑπερασπίσεως· ἡ δὲ μετὰστασις ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς εἰς τὰς πόλεις ἐγένετο ἐνωρῆτερα, ἢ ἀργότερα, καθ' ὅσον τὰ ἔθνη ἦσαν ἐλεύθερα ἀπὸ τὰς διχονοίας τὰς διαταραξάσας τόσον πολὺν καιρὸν τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἡλίδος, τῶν ὁποίων ὁ τόπος ἦτον ἱερός εἰς τὸν Δία, καὶ ἐπομένως ἐπροστατεύετο ὑπ' αὐτοῦ, διετηρήθη ἡ συνήθεια τοῦ ἀγροτικοῦ βίου ἐπὶ πλεῖστον χρόνον· εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Πολυβίου διετέλουν ἀκόμη πολλοὶ κτηματῖαι τοιοῦτοτρόπως τὸν βίον αὐτῶν, χωρὶς νὰ πλησιάζωσι ποτε εἰς τὰς πόλεις (1). Εἰς τὴν δίαίταν ταύτην χρεωστοῦν οἱ Ταναγραῖοι τῆς Βοιωτίας, τῶν ὁποίων ὁ πλοῦτος συνίστατο εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἀπλοῦν τοῦ ἔθους των, εἰς τὸ ὅποιον μάλιστα καὶ διέπρεψαν (2). Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐπαραίτησαν ἄκοντες διὰ συμβουλῆς τοῦ Περικλέους κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (3). Εἰς δὲ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἦτο χρεῖα νὰ μεταχειρισθῇ ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς Ἀρκάδας, καὶ τ' ἄλλα σύμμαχα ἔθνη τῶν Ἀχαιῶν, ν' ἀποφασίσωσι τι τοιοῦτον, πρὸβάλλων εἰς αὐτοὺς τοῦτο ὡς τὸ μόνον μέσον, νὰ ἐμποδίσωσι τὰς εἰσβολὰς τῶν Λακεδαιμονίων (4). Τὴν αὐτὴν κλίσιν εἰς τὸν ἀγροτικὸν βίον εἶχαν καὶ πολλοὶ τῶν τὰς νήσους κατοικούντων Ἑλλήνων (5). Ἐγεννᾶτο δὲ ἐκ τῆς διαίτης ταύτης μεγάλη τις

(1) Πολυβ. ἱστορ. βιβλ. Δ'.

(2) Δικαίρχ. περὶ τῆς καταστ. τῆς Ἑλλάδος παρὰ γεωγρ. βιβλ. Β' σελ. 13.

(3) Θουκυδ. ξυγγραφ. Β' κεφ. 14. 16.

(4) Παισαν. Ἀρκαδ. βιβλ. 8.

(5) Θουκυδ. ξυγγραφ. Η' κεφ. 9.

ἀγάπη πρὸς τὸ ἴδιον κτῆμα, καὶ ὁ πωλῶν τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον εἶχε παραλάβει παρὰ τοῦ πατρὸς, προσῆπτεν εἰς ἑαυτὸν ὄχι ὀλίγην αἰσχύνην (1). Αὐτὸ τοῦτο διεσώθη εἰς τινὰ μέρη καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἄλλ' αἱ διχόνοιαί, αἱ προηγηθεῖσαι τῆς ὑπὸ τῶν ξένων καταδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐψύχραναν κατὰ πολλοὺς τρόπους τὴν ἀγάπην ταύτην· καθότι ὅλοι οἱ σχεδὸν ἀκαταπάστως ἀλλήλους διαδεχόμενοι οὗτοι πόλεμοι ἀπέβλεπαν πολλακίς εἰς τὴν μόνην τῶν ἀγρῶν κατερῆμωσιν (2). Μὴν εὐρίσκοντες λοιπὸν πλέον οἱ κτηματῖαι ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτῶν, τοὺς ἐγκατέλειψαν, εἰσῆλθαν εἰς τὰς πόλεις, ἔκτισαν νέας, ὅπου δὲν ἦτο κάμμία, ἀπολαύοντες μόνον ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν κάπποισαν ἡσυχίαν· καθότι, ἂν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσι, διὰ νὰ ἐνασχοληθῶσι περὶ τὴν γεωργίαν, ἐφορμῶντο ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐχύνετο. Περισσότερον παρὰ μίαν φορὰν ἐπρολάμβαναν τὰς ἐρημώσεις τοῦ ἐχθροῦ, διασφείροντες αὐτοὶ τοὺς θερισμούς των, καὶ ἀφίνοντες μάλιστα ἀκαλλιεργητον καὶ μέρος τῆς γῆς των, μόνον διὰ νὰ ἐμποδίσωσιν οὕτω τοὺς ἐχθρούς των (3). Εἰς ταῦτα τὰ αἴτια, τὰ ὅποια κατεπίκραναν πᾶσαν ἡδονὴν τοῦ ἀγροτικῆς βίου, συνετέλουν καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις παντὸς ἔθνους, ὡς ἀποτελέσματα τῶν διχονοιῶν τῆς Ἑλλάδος· εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ εἰς ἀνθρώπους παραμελήσαντας ἢ διὰ πολλῶν γενεῶν ἐξ αἰτίας πολιτικῶν συμφερόντων τὴν γεωργίαν, ἢ αὐτὴ κλίσις εἰς τὸν εἰρηνικὸν τοῦτον βίον, τὸν ὅπιον διῆγαν οἱ πρόγονοι αὐτῶν, μὴ ἀπαντήσαντες τὸ παραμικρὸν ἐμπόδιον. Μὲ ὅλα δὲ τὰ αἴτια ταῦτα, τὰ δυνάμενα νὰ ἐπιφέρωσι τὴν παντελεῖα αὐτῆς ἀπώλειαν, διεφυλάχθησαν ὁμῶς ἔχνη αὐτῆς, καὶ μάλιστα καὶ αἱ φυλαὶ ἐκεῖναι, ὅσαι δὲν κατεγίνοντο παντάπασιν μετὰ τὴν γεωργίαν, εἶχαν περὶ αὐτῆς καλὴν ὑπόληψιν

(1) Ἀριστοτ. Πολιτ.

(2) Θεουκιδ. Ξυγγορ. Γ'. κεφ. 1. Ξυγγορ. ΣΓ'. κεφ. 3. 18. 21. Ξυγγορ. Ζ'. κεφ. 10. Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. 4. κεφ. 11. Πausan. κτλ.

(3) Aeneae comment c. 14. 16. 18. Πλούταρχ. ἱστορ. βιβλ. 1. κεφ. 9.

ἰπάρχουσι μαρτυρίαι τοῦτου πολλαί, αἱ ὅποια εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἀξιοπεριέργου, καθ' ὅσον ἀντίκεινται παντάπασιν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Μοντεσκίου, διῆσχυριζομένου, δὲν ἐξεύρομεν διὰ ποίαν αἰτίαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες κατεφρονοῦσαν τὴν γεωργίαν· (1).

Αἱ παροιμίαι, ἡ κοινὴ αὐτῆ ὄλων τῶν ἐθνῶν, καὶ πάσης τάξεως τῆς κοινωνίας φιλοσοφία, γεννῶνται ἀπὸ τὰ ἐπιτηδεύματα, τὰ ἀπασχολοῦντα μάλιστα τὸ φρόνημά των. Οὕτω, φερ' εἰπεῖν, ὁ μὲν ἔμπορος λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ πλάσῃ παροιμίας ἀπὸ τὸ εἰς τὸ ὁποῖον καθημέραν καταγίνεται ἐμπόριον· εἰς δὲ τὸν στρατιώτην χορηγεῖ ὕλην εἰς αὐτὰς ὁ στρατιωτικὸς βίος, τὸν ὁποῖον διάγει· εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας τὸ πλεῖστον μέρος ἐπήγαζεν ἀπὸ τὰς κατ' ἀγρὸν ἐργασίας. Οὕτω, διὰ νὰ φανερώσωσι τινὰ, ὅτι ἦτον εὐήθης, ἔλεγον, ὅτι δὲν ἔχει ὑνίον· καὶ τῶντι ἄροτρον χωρὶς ὑνίου δὲν ἐμπορεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν γῆν. Διὰ νὰ σημάνωσι δὲ, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος πράττει μὲν πολλὰ, ἀπολαμβάνει δὲ ὀλίγα, ἔλεγον, ὅτι ἀλωνίζει πολὺ ἄχυρον δι' ὀλίγους κόκκους, ἢ ὅτι ὁ πάσσαλος ἐψευσε τὰ κλήματα. Διὰ νὰ ἐκφράσωσι δὲ, ὅτι ὅλα πρέπει νὰ γίνωνται εἰς δέοντα καιρὸν, ἐμεταχειρίζοντο τὴν παροιμίαν· ὁ θερισμὸς τῶν λαχάνων εἶναι ἕτοιμος· ὅταν ἐγίνετο λόγος περὶ ἀνθρώπου, ἐγκαταλείποντος ἑαυτὸν ὅλως εἰς τὰς ἐλπίδας, ἔλεγον· ὁ γεωργὸς εἶναι πάντοτε πλούσιος εἰς τὴν μέλλουσαν συγκομιδὴν του. Κρίνομεν περιττὸν νὰ φέρωμεν καὶ ἄλλας μαρτυρίας, τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν ὅλας εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀποδεικνύουσας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐνησχολοῦντο ἀσμένως περὶ τὴν γεωργίαν, χωρὶς νὰ ἔχωσι περὶ αὐτῆς κακὴν τινὰ δόξαν, ἢ νὰ θεωρῶσι τὴν ἐξάσκησιν ταύτην ἄτιμον. Εἶναι ὁμῶς ὁμολογούμενον, ὅτι οὐδαμοῦ ζητοῦν νὰ πολεμήσωσι τὰς προλήψεις τῶν Ἀθηναίων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἀπετρέποντο ἀπὸ τὴν γεωπονίαν. Ὁ Ξενοφῶν εἰς ἓν ἰδίᾳ εἰς αὐτοὺς ἀφιερωμένον σύγγραμμά του περιορίζεται μόνον νὰ τοὺς ὀνειδίσῃ διὰ τὴν ὁποίαν εἶχαν ἀδιαφορίαν περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης, ὑπολαμβάνων αἰτίαν αὐτῆς

(1) Mont. Esp. des lois. Σ. 4, c. 8.

τῆς ὀλιγωρίας τὰς ἡδονὰς τῆς πόλεως (1). Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις εἰς τὴν Πολιτείαν του θέτει ἀξίωμα, ὅτι ἡ καλλις δημοκρατία πρέπει νὰ συνίσταται ἀπὸ γεωργούς (2), συμβουλεύει εἰς τὰ Οἰκονομικά του τοὺς κτηματίας, νὰ ὀδηγῶσιν αὐτοὶ τὰς ἐργασίας τῶν δούλων των, νὰ ἐπιστατῶσιν εἰς ὅλα, μ' ἓνα λόγον, διὰ τὸ ἔργον τοῦτο νὰ ἐγείρωνται μὲν πρῶτοι ἐκ τοῦ ὕπνου, νὰ πλαγιάζωσι δὲ οἱ τελευταῖοι (3). Ἐρωτήσατε, προσθέτει ὁ αὐτός, Πέρσιν τινὰ, ἢ Ἀφρικανόν, τί παχύνει κατ' ἐξοχὴν τὸν ἵππον, καὶ θέλει ἀποκριθῆ, τὸ ὄμμα τοῦ κυρίου του· καὶ ἔπειτα, ποῖος εἶναι ὁ κάλλιστος κοπρισμὸς διὰ τοὺς ἀγρούς, καὶ θέλει εἰπεῖ, τὰ ἔχνη τοῦ κυρίου (4). Ὁ φιλόσοφος οὗτος ἦτο πολὺ μακρὰν τοῦ νὰ θεωρῆ τὴν ἐργασίαν ταύτην ὡς μὴ πρέπουσαν εἰς ἐλεύθερον ἄνδρα. Καὶ ὁ Ξενοφῶν δὲ κατὰ τοῦτο ἀποφαίνεται τὴν αὐτὴν γνώμην (5), ἥτις διετηρήθη ἕως εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βασιλείου· διότι ὁ συντάκτης τῶν γεωπονικῶν συγκατατάττει τὴν ἐπιστάσιαν τῶν ἰδίων κτηματιῶν εἰς τὰς πρώτας συνθήκας τῆς βελτιώσεως τῆς γεωπονίας (6). Τρίτην δὲ ἀπόδειξιν τελευταῖον ἔχομεν τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων ἀγρονόμων, οἵτινες συνέγραψαν περὶ τῆς γεωργίας· καθότι βέβαια πολλὰ ὀλίγοι ἤθελαν ὑπάρχει, ἂν προλήψαις τινὲς κατεδίκαζαν τοῦτο τὸ ἔργον, καὶ ὀλίγοι ἤθελαν δαπανῆσαι τὸν καιρὸν αὐτῶν εἰς περιγραφὴν καταφρονουμένων ἐργασιῶν. (Ἀκολουθεῖ.) (4.)

ΖΩΟΚΟΜΙΑ.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐδωδόμενων, ὅσα δὲν εὐρίσκουσι, καθὼς ἀλλοῦ οἱ ξένοι ἐρχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. πρῶτον σχεδὸν τύπον κατέχουσι τὰ κρέατα. Ἡ πάχυνσις τῶν κερασφόρων ζώων κατάντησε

(1) Ξενοφ. Οἰκονομ.

(2) Ἀριστοτ. Πολιτ. βιβλ. 6. κεφ. 4.

(3) Ἀριστοτ. Οἰκονομ. βιβλ. 1, κεφ. 6.

(4) Ἀριστοτ. αὐτόθι.

(5) Ξενοφ. Οἰκονομ.

(6) Γεωπον. βιβλ. Β'. κεφ. 1.

τέχνη, τὴν ὁποίαν ἐπιμελοῦνται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν Εὐρώπην, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Ἐλβετίαν καὶ Ὀλλανδίαν. Ἄλλ' ἐκεῖ ποτὲ ὁ ἄγρος δὲν ἀναπαύεται, καθὼς εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ γενῶ ἄγρια καὶ βλαβερὰ χόρτα· ἀλλὰ κατὰ τάξιν μετὰ τὸ σιτάριον καὶ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς, οἱ ὅποιοι ἐξαντλοῦσι πολὺ τὴν γῆν, σπείρονται διάφορα ὄσπρια καὶ τὸ ἀναγκαῖον εἰς τροφήν τῶν ζώων χορτάριον οἶον, τριφύλλιον, μελίλωτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ὀνομάζεται δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γεωργίας ἀλλεπισπορία. Ἡ αὐξήσις τῆς χλοερᾶς καὶ ξηρᾶς τροφῆς πολλαπλασιάζει τὰ ζῶα καὶ τούτων πάλιν ἡ κόπρος παχύνει τὴν ἀδυνατισμένην γῆν.

Τὸ ἔλαφος τῶν ζωοστασιῶν (ἢ ἀγουρίων) πρέπει νὰ γίνεται λιθόστρωτον καὶ καταφερὲς διὰ νὰ τρέχωσιν ἔξω εὐκόλως δι' αὐλακος τὰ οὐρα εἰς λάκκον, ὅπου ἡ κόπρος σφειβάζεται. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο (τὸ οὐρον) ἔχει πολλὴν παχυντικὴν ιδιότητα, ὅθεν ὠφελοῦνται καὶ ἀπ' αὐτὴν οἱ ἐπιτήδειοι γεωργοί. Ἀντικρὺ τῶν παραθυρίων ἀνοίγονται εἰς τοὺς τοίχους μακρὰί τρύπαι χρησιμεύουσαι εἰς τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἀέρος· ἐπειδὴ ἡ ἀναπνοὴ καὶ διαπνοὴ μολύνουσαι εὐκόλως τὸν ὑπάρχοντα ἤδη εἰς τὴν φάτνην βλάπτουσι κατ' ὀλίγον καὶ ἀνεπαισθήτως τὴν υἰεῖαν τῶν ζώων.

Τὰ νέα καὶ γηραιὰ ζῶα δυσκόλως καὶ βραδέως παχύνονται· ἐπειδὴ ἡ τροφή ἐκείνων μὲν μεγαλύνει καὶ αὐξάνει τὰς μικράς, τούτων δὲ θεραπεύει τὰς ἐξηντημένους δυνάμεις. Εἰς τὸ Παλατινάτον παχύνουσι τὰ βῶδια μετὰ τὸν ἔκτον τῆς ἡλικίας χρόνον.

Τὰ ζῶα παχύνονται ὅχι ὅταν τρώγωσι διὰ μιᾶς καὶ κατακόρω· ἀλλ' ὅταν τρέφονται κατ' ὀλίγον μὲ διαφόρους τροφὰς, αἱ ὁποῖαι ἐρεθίζουσι τὴν ὄρεξιν.

Ἐν καιρῷ θέρους ἡ τροφή συνίσταται εἰς τὰ περισσεύματα καὶ ἐξώφλοια τῶν ὄσπριων, εἰς χόρτον τυροφερὸν καὶ ξηρὸν ἐνωμένον.— Ὅταν δὲ ἦδη ἀρχίσωσι νὰ παχύνωνται μὲ στερεωτέραν ἄλλην τροφήν, δηλ. ξηρὰ ὄσπρια βρασμένα, ἢ ἀπλῶς θρεγμένα καὶ ἄλευρον κριθίνον. Τὰ φύλλα τοῦ σεύτλου, ἢ κοκκινουγουλίου, τὸ ὁποῖον σπείρουσιν εἰς ἀγρούς ὀλοκλήρους, καὶ τὰ γεώμηλα εὐχαριστοῦσι πολὺ

τὴν ὄρεξιν τῶν ζῶων τὸ φθινόπωρον, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ βολβώδεις ρίζαι οἶον, γογγύλια, καρωτά, ραφανίδες κλ. Οἱ καλοὶ ζωοκόμοι δίδουσι πεντάκις τῆς ἡμέρας τροφήν εἰς τὰ ζῶα· ἀλλὰ φροντίθουσι πάντοτε νὰ τὴν συναλλάσσωσι. Τὸ ἄλας (1/2 οὐγγίαι) ἐξαπλωμένον εἰς ψωμίον κινεῖ θαυμασίως τὴν ὄρεξιν καὶ ἐμποδίζει τῶν ὑγρῶν τὴν σπῆψιν.

Ὅταν τὸ ζῶον ἀργοκινήται καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἤδη φαίνεται γεμάτον καὶ στρογγύλον, ὠφελεῖ πολὺ τὸ κρίθινον ἄλευρον.

Τὰ ζῶα παχύνονται κάλλιον εἰς τὸν ἀχρῶνα, παρὰ εἰς τὰς βοσκάς.

Τὰ ζῶα καθαρίζονται ξυρριζόμενα ὀπωσοῦν. Πολλάκις μάλιγα καὶ πλύνονται ἐλαφρῶς μὲ βρεγμένον σπογγάριον διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζηται ἡ ἀδηλὸς διαπνοή (ὁ λεπτὸς ἰδρῶς) ἀπὸ τὸν κράσσον (οἴσυπον). Αἱ προσκολλώμεναι εἰς τὸ δέρμα ἀκαθαρσίαι ἐρεθίζουν τὸ ζῶον, προξενοῦσιν ἐνίοτε ἔλκη (πληγὰς) καὶ τὸ μαλλίον ἢ αἱ τρίχες αὐτοῦ πίπτουσι. Πῶς θέλεις νὰ παχυνθῇ τὸ ζῶον, ὅταν ἔχη κνισμὸν ψώρας καὶ βιάζηται νὰ ζήτηται ἀκατάπαυστα;

Τὰ λείψανα τῆς ταγῆς ἀπὸ τὴν παρελθούσαν ἡμέραν πρέπει νὰ μὴ μένωσιν εἰς τὴν κάπην τὴν ἀκόλουθον. Νέον καὶ καθαρὸν χόρτον στειβάζεται κατὰ γῆς ὡς στρῶμα, καὶ ὅταν πάλιν τοῦτο βρωμίζεται, ρίπτουσιν ἄχυρον εἰς διάφορα αὐτοῦ μέρη.

Τὸ ἄχυρον τοῦ σιταρίου, τοῦ κριθαρίου, τοῦ λαθύρου, τοῦ πίσου, τῆς βρίζης κτλ. χρησιμεύουσιν ὅλα· προκρίνεται ὅμως ὡς θρεπτικώτατον τὸ κρίθινον. (3.)

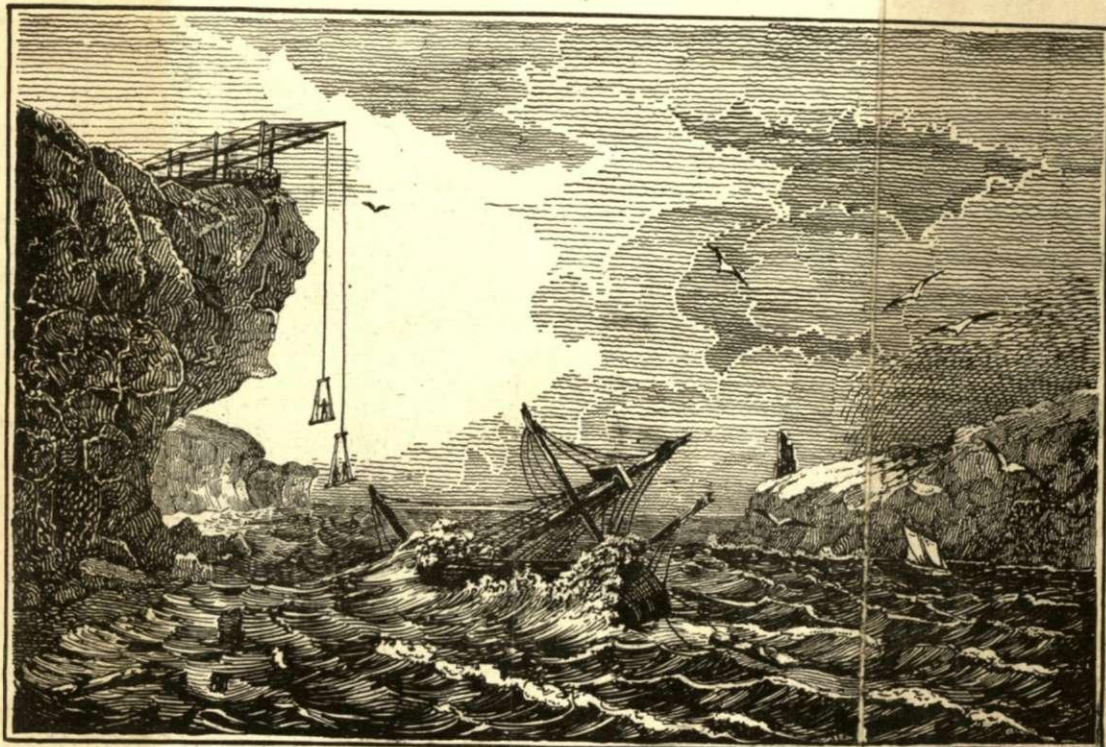
ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ἡ σωτήριος ἄμαξα.

Εἰς τὸν 9 ἀριθμὸν τῆς Ἀνθολογίας ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ σωτηρίου σκάφους.

Εἰς τὴν ἐπισυναπτομένην εἰκόνα παρουσιάζεται νέα ἐπίσης ἀγαθοεργῆς ἐφεύρεσις τοῦ Ἰακώβου Δάβισων, μία μηχανὴ πρὸς διάσωσιν τῶν ναυαγούντων ἔμπροσθεν σκοπελώδους ἀκτῆς πολλὰ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὑπερεχούσης. Ὁ πάτος τῆς μηχανῆς σύγ-

Ἀνθολογίας Τετραδ. 8^ο

Ἡ ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΑΜΑΞΑ.

ΜΟΥΜΙΑ

καίται ἀπὸ χονδρὰ σανίδια (μαδέρια) ἐφηρμοσμένα ἐπὶ τεσσάρων χαμηλῶν τροχῶν. Εἰς πᾶσαν πλευρὰν εὐρίσκονται τρεῖς σῦλοι δυνατοὶ φέροντες ἐπὶ τροχαλιῶν (μακαράδων) κάμακας (ὀρθόζυλα). Ἐπὶ τῶν καμάκων ἐπακουμβοῦσι δύο λείοι μογλοὶ 21 ποδῶν μῆκος, ἕκαστος τῶν ὁποίων φέρει δύο αἰῶρας (κούνιας) ἐξηρημένους ἀπὸ σχοινία. Αἱ αἰῶραι αὗται καταπέμπονται εἰς τοὺς ναυαγήσαντας ἔμπροσθεν ἀκτῆς σκοπελώδους.

Οἱ μογλοὶ ὄχι μόνον ἐμποροῦν νὰ σπρωχθῶσιν ἔξω ἀπὸ τὸ χεῖλος τῆς ἀκτῆς ἀλλὰ καὶ νὰ τραβιχθῶσι μέσα διὰ τῶν αὐτῶν μακαράδων, μὲ τοὺς ὁποίους ἀνασύρουσι τὰς αἰῶρας.

Πᾶσα αἰῶρα φέρει δυνατόν λωρίον, μὲ τὸ ὁποῖον ζώνεται ὁ διασωθησόμενος. Ἡ μηχανὴ σύρεται διὰ δύο ἵππων εὐκόλως ὅπου ἡ χρεία τὸ καλέσῃ. Διὰ μιᾶς πολλὰ ἀπλῆς παρασκευῆς σταίνεται εὐκόλως εἰς τὸ χεῖλος τῆς σκοπελώδους ἀκτῆς. Ἐπιβάλλονται δὲ πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν βαρεῖται πέτραι. (8.)

Αἰμούμιαι.

Εἰς τὸν αἰῶνά μας ἦτον ἐπιφυλαγμένον νὰ εἰσδύσῃ ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ἀρχαιότητος. Προπατοῦμεν εἰς τὰς δι' ἐξορύξεων ἀνοιχθείας ἀγυῖας τοῦ Ἑρκολαίου καὶ Πομπηείου, παρατηροῦμεν τὸν οἰκιακὸν βίον τῶν Ῥωμαίων, γνωρίζομεν ὡς καὶ αὐτό του τὸ μαγειρεῖον. Ἐρευνήσαμεν τὰς πυραμίδας, μεταφέραμεν τοὺς ὀβελίσκους εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐλπίζομεν ἤδη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ συνάξωμεν καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὰ κεκρυμμένα εἰσέτι ὑπὸ τὴν γῆν λείψανα τῆς ἀρχαιότητος.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον δὲν ἐδύναντο νὰ εἰσδύσωσιν εὐκόλως οὐδ' αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη. Οἱ κάτοικοί της περιωρισμένοι εἰς μόνους ἑαυτοὺς, δὲν ἔβλεπαν εὐχαρίστως τοὺς ξένους εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ἡ πληθὺς τῶν μύθων περὶ τῆς Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι μόλις ἐξηγήθησαν κατὰ μέρος ἀφοῦ μετὰ τὴν κατάκτη-

σιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλεῖς Ἕλληνες ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐδόξαζαν τὴν μετεμψύχωσιν, πιστεύοντες ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξεργομένη τοῦ σώματος ἐπανέρχεται εἰς αὐτὸ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰώνων. Ἐνόμιζαν λοιπὸν ἱερὸν χρέος τῶν νὰ διατηρήσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν σώον τὸ σῶμα τοῦ ἀποθανόντος. Ἡ πρόληψις αὕτη ἐγέννησε τὴν ἰδέαν τῶν μουμίων· ἡ βαλσαμώσις τοῦ ἀνθρωπίνου πτώματος ἐγένετο κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον. Μὲ κατὰλληλον ἐργαλεῖον ἐξήγετο διὰ τῆς μύτης ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσῆγετο εἰς τὸ κρανίον βαλσαμικὸν μίγμα. Ἐπειτα ἀνετέμενο τὸ σῶμα, ἐκαθαρίζοντο τὰ ἔντερα, ἐπλύνοντο μὲ οἶνον φοινίκειον, καὶ μετετίθεντο πάλιν εἰς τὴν κοιλίαν, ἢ ὅποια παρεγμιζέτο μὲ μυρωδικὰ καὶ συνεβράπτετο ἔπειτα τὸ σῶμα ἐτίθετο ἔπειτα εἰς νίτρον, ἐν διαστήματι ἐβδομήκοντα ἡμερῶν ἐπεριτυλίσσετο ἔπειτα μὲ ζώνας ποτισμέναις καλῶς μὲ κέδρινον πίσσαν καὶ μὲ βαλσαμώδη ἔλαια. Τὸ πτώμα ἐτίθετο ἔπειτα εἰς νεκροθήκην καὶ ἐπεβάλλετο σκέπη ἐκ βύσσου.

Εἰς τὰ Παρίσια διέλυσαν μίαν μούμιαν. Αἱ ζῶναι καὶ τὰ τυλίγματα τὰ ὅποια ἔφερον, εἶχαν ἐμβαδὸν 2800 τετραγ. ποδῶν. Ἰπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλη εὐθηνότερα τῆς βαλσαμώσεως μέθοδος. Τὸ χρῶμα τῶν μουμίων εἶναι μελανοκόκκινον, τὸ πτώμα ξηρὸν καὶ σκληρὸν ὡς τὸ ξύλον, καὶ ἔχει ἐλαφρὰν ἀρωματικὴν μυρωδίαν.

Ἡ ἀπεικονιζομένη εἰς τὸ ἐπισυναπτόμενον σχέδιον μούμια μετεφέρθη ἐξ Αἰγύπτου παρὰ τοῦ κόμητος Πέτρου Δάλλε Βάλλε, καὶ εὐρίσκεται ἤδη εἰς Δρέσδην· εἶναι μία τῶν ὠραιότερων μουμίων αἱ ὅποια διεσώθησαν. (8.)